

Biologische Grondstoffenhandel

Strengere normen vormen goede stimulans voor een biologische grondstoffenhandel

BvB/Hans Dijkstra

De normen die op komst zijn zullen de biologische landbouw meer en meer los maken van de gangbare landbouw en zullen biologische bedrijven meer en meer stimuleren om een gesloten bedrijfssysteem te ontwikkelen.

Deze normen verplichten biologische boeren om hun bedrijf aan te passen en om meer samen te werken met biologische collega's. Die samenwerking komt echter moeilijk op gang. De huidige normen zijn nog niet 'rijpend' genoeg om een biologische grondstoffenhandel op gang te brengen.

gen. Toch zal dat binnen een aantal jaren wel moeten en het is beter om de wetgeving net iets voor te blijven en weloverwogen samenwerking op te bouwen, dan ingehaald te worden door de wet en met sanctie bedreigd te worden. Uiteindelijk is de biologische landbouw het meest gebaat bij een zo gesloten mogelijke kring-

loop van natuurlijke grondstoffen want dat is het beeld dat de samenleving en de consument heeft van de biologische landbouw.

Normen

De wens om de biologische landbouw op eigen benen te laten staan krijgt binnenkort een aantal belangrijke im- ➤

pulsen. Zo moet vanuit de EU-richtlijn voor biologische landbouw per 1 januari 2005 in principe al het uitgangsmateriaal, voer en mest van biologische herkomst zijn tenzij een lidstaat van de EU een goede reden aan kan voeren om van deze norm af te wijken. Voor voer gaat dit grotendeels lukken en in de aanloop daarnaar toe zal voor zaaizaad in 2004 nauwelijks nog ontheffing worden verleend vanwege onvoldoende beschikbaarheid. Maar voor mest zal de 100%-norm in 2005 niet gaan lukken. Wel zal de komende jaren steeds minder stikstof uit gangbare mest gebruikt mogen worden. Het Platform Biologica en Voeding denkt na over een route waarbij de 20% norm geleidelijk wordt verhoogd zodat in 2010 geen gangbare stikstof meer toegepast mag worden. Vooruitlopend op deze sluiting van kringlopen hebben de Demeter-keurmerken hogere eisen aan de biologische herkomst van voer, mest en ook strooisel (waar in de algemene regels niets over vermeld wordt). Ook vragen sommige afnemers nu al meer garanties over de herkomst van de mest. En tenslotte stelt een aantal certificeerders uit Duitsland dat legpluimveehouders een deel van het voer zelf moeten gaan telen. Omdat veel Nederlandse biologische eieren in Duitsland op het bord komen betekent dit dat pluimveehouders hun bedrijf moeten aanpassen. Deze strengere eisen verplichten biologische boeren ook om meer grondstoffen onderling uit te wisselen. Er zal een biologische grondstoffen markt ontstaan. Vraag is alleen of biologische boeren moeten wachten totdat de normen nijpend worden, of dat boeren voor de muziek uit gaan lopen en niet wachten totdat het moet. Dat laatste heeft ons inziens de voorkeur omdat je dan weloverwogen de veranderingen op je bedrijf door kan voeren.

Uitwisseling

In de koppelprojecten van het Louis Bolk Instituut (in Noord-Holland, Flevoland, Overijssel Brabant en

Zeeland) en van Agro Eco (in Gelderland) is veel ervaring opgedaan met de uitwisseling van grondstoffen:

- Bij koppelbedrijven is de uitwisseling het duidelijkst georganiseerd. Bedrijven ruilen grondstoffen en spreken onderling een prijs af. Dat is niet altijd een makkelijk proces want de bedrijven liggen vaak ver uit elkaar en elkaar leren vertrouwen kost tijd en inspanning. Bovendien komen veel grondstoffen niet op de boerderij beschikbaar, maar bij de verwerkende industrie (uitgesorteerde aardappelen, spoolwortelen, etc.). Toch zijn er meer dan 50 koppelbedrijven waar deze uitwisseling werkt.
- De uitwisseling via intermediairen en handelaren is vaak het makkelijkst. Een telefoontje en de zaak is geregeld. In de drukte van alledag is dit een makkelijke oplossing. Toch willen veel biologische boeren weten waar hun product naar toe gaat of van welk bedrijf hun grondstof afkomstig is. Handelaren willen daar niets over kwijt, terwijl veel boeren

'Uiteindelijk is de biologische landbouw het meest gebaat bij een zo gesloten mogelijke kringloop van natuurlijke grondstoffen.'

vinden dat de intermediairen met een meer open houding te duur zijn. Sowieso fluctueren de marktprijzen sterk (zie kader: marktontwikkelingen voor biologische mest) wat het vertrouwen in de handel niet vergroot.

- Uitwisseling via fax-mail lijsten (vanuit een aantal koppelprojecten) of websites als www.platformbiologica.nl/mestbank, (welke binnenkort wordt verbeterd), of www.biologisch.nl zijn ook een goede mogelijkheid, vooral voor producten die op ad-hoc basis worden aangeboden. Cruciaal zijn toegankelijkheid, voldoende vraag en aanbod, actualiteit en een terzake kundig persoon die de fax-mail lijsten of website onderhoudt.

Ideën

Welke vorm van uitwisseling ook gekozen wordt: het is financieel vaak weinig aantrekkelijk om voor de muziek uit te lopen, aangezien gangbare alternatieven nog goedkoper zijn (zie kader; prijs rundermest).

MARKTONTWIKKELINGEN VOOR BIOLOGISCHE MEST DOOR VERANDERENDE REGELGEVING

Ondanks de afzetplicht voor veehouders die officieel meer mest produceren dan 170 kg N per ha veranderde in 2001 de prijs voor biologische mest nauwelijks, doordat tegelijkertijd de vraag vanuit de biologische akker- en tuinbouw toenam (waar vanaf 2002 20% van de aangewende mest van biologische herkomst moet zijn). Pas in het voorjaar van 2002 gingen veel akkerbouwers de 20% verplichting echt organiseren maar toen bleek al snel de vraag boven het aanbod vanuit de intensievere biologische veehouderij (met >170 kg N per ha) te zijn gestegen. In de zomer van 2002 werden dan ook hoge prijzen gevraagd voor mest, tot € 12 per kuub runderdrijfmest bij de akkerbouwer. Voor deze prijzen is slechts weinig mest verhandeld: enerzijds was er in die periode weinig mest leverbaar (de mest van de extensievere veehouders was al over het land uitgereden), anderzijds gingen akkerbouwers gericht op zoek naar alternatieven (vooral richting maximaal gebruik van vinassekali).

In het najaar van 2002 kwam er snel meer biologische mest beschikbaar (van omschakelende var-

kenshouders) terwijl de vraag relatief laag bleef: de vraagmarkt van zomer 2002 veranderde weer in een aanbodmarkt waardoor de prijs voor biologische mest weer vrijwel naar nul daalde. Een aantal veehouders die de afzet van een beperkte hoeveelheid mest niet vooraf hadden geregeld moesten in december 2003 zelfs weer meebetalen aan het transport.

Deze ervaring leert dat er forse prijsschommelingen te verwachten zijn zodra de vraag vanuit de akkerbouw weer iets aantrekt tot boven het niveau wat beschikbaar komt uit de intensievere biologische veehouderij. Deze vraag kan aantrekken doordat de regelgeving het gebruik van gangbare meststoffen verder limiteert, hetzij doordat de effecten van het zeer ruime gebruik van vinasse tegenvallen. Kortom akkerbouwers die de levering van biologische mest afwachten tot het laatste moment of werken met jaarlijks nieuwe afspraken lopen het risico dat de prijs weer heel snel stijgt als de markt (terug) verandert in een vraagmarkt.

B&B/Hans Dijkstra

Toch heeft het voordelen om op tijd te beginnen omdat je dan meer tijd hebt om een degelijke oplossing te zoeken. Ervaring leert dat het vinden van wegen in de uitwisseling van grondstoffen tijd kost. Zo hebben omschakelende boeren vaak meer problemen met de biologische grondstoffenhandel dan zij die al langer biologisch zijn. Ook ging de uitwisseling van biologische mest in 2001 en 2002 gepaard met nogal wat geknars en onbegrepen problemen.

Vanuit de ervaringen van de koppelprojecten komen wij tot de volgende ideeën om de uitwisseling van grondstoffen te verbeteren:

- Stimuleren van vaste koppelbedrijven. Als het kan is een koppelbedrijf toch de mooiste oplossing die er is. De kringloop is kort en bekend en het gemengde bedrijf (op afstand) voldoet helemaal aan het beeld wat de samenleving en consument heeft van de biologische landbouw.
- Studieclubs 'Gemengd Leren Denken'. Veehouders zijn niet gewend om voer, anders dan grasklaver, mais en triticale, te verbouwen. Akkerbouwers zijn op hun beurt niet goed op de hoogte van de eisen die dieren

stellen aan het voeder. Het is niet eenvoudig om de bedrijfsvoering van de veehouder af te stellen op de bedrijfsvoering van de akkerbouwer en andersom. In studieclubs kan dit 'gemengd leren denken' aan de orde komen. Vaak zal blijken dat boeren het een verrijking vinden om aan en in de gehele kringloop van de natuur te werken.

- Een maandelijks publicatie van

'Ervaring leert dat het vinden van wegen in de uitwisseling van grondstoffen tijd kost.'

PRIJS RUNDERDRIJFMEST

In biologische runderdrijfmest zit 3,5 kg N per kuub (of nog minder). Bij een vaak genoemde maximum prijs voor de akkerbouwer van €2,- per kg N komt dit neer op:

Prijs voor akkerbouwer		€ 7,-
Uitrijden	minus	€ 3,-
Minaskosten	minus	€ 1,-
Transport (30 à 40 km)	minus	€ 3,-
Over voor veehouder		€ 0,-

Voor intensieve veehouders die mest moeten afzetten is een dergelijke prijs misschien een gegeven, maar veehouders die niet verplicht zijn mest af te voeren zullen €1,50 of meer willen ontvangen (vervangingskosten door patentkali en ruwfosfaat, zie Ekoland sept. 2002)

vraag en aanbod van biologische grondstoffen en prijzen van grondstoffen, in bijvoorbeeld Ekoland.

- Het met elkaar in contact brengen van biologische boeren door studiedagen, excursies en het opzetten van (streekgebonden) belangenverenigingen. Het blijkt maar al te vaak dat biologische boeren hun collega's niet kennen. Collega's binnen een sector kent men nog wel maar collega's van een andere sector, waar de grondstof juist naar toe moet of vandaan moet komen, kent men niet. De waarde van kennismakingsactiviteiten en belangenverenigingen moet niet onderschat worden.

Winst

De biologische landbouw blijft koploper in het ontwikkelen van een regionale en grondgebonden landbouw. Voor veel biologische boeren is een gemengd, gesloten bedrijf een ideaal. Als de biologische landbouw door alle nieuwe normen ook meer grondgebonden en gesloten wordt, sluit dat ook goed aan bij het beeld wat de samenleving en de consument heeft van de biologische landbouw en dat zou wel eens de grootste winst kunnen zijn van een strengere regelgeving. ■